

Igra u ranom djetinjstvu

Kuštek, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:181692>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ

MARIJA KUŠTEK
ZAVRŠNI RAD

IGRA U RANOM DJETINJSTVU

Čakovec, srpanj 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marija Kuštek

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Igra u ranom djetinjstvu

MENTOR: doc. dr. sc. Adrijana Višnjić Jevtić

Čakovec, srpanj 2020.

ZAHVALA

Na početku ovog završnog rada veliku zahvalnost želim izraziti svojim roditeljima koji su uvijek vjerovali u mene, moj uspjeh i usmjeravali me na životnom putu. Isto tako, veliku zahvalnost želim izraziti svojoj braći na financijskoj pomoći tijekom mojeg školovanja jer bez njih ovaj uspjeh ne bi bio moguć.

Posebnu zahvalnost izražavam svojem dečku Karlu koji je bio uz mene u lijepim i ružnim trenucima koje svako obrazovanje ima te nije dopustio da odustanem od svojeg cilja.

Veliko hvala svim prijateljima, susjedima i rodbini na neizmjernoj podršci.

I za kraj želim zahvaliti svojoj mentorici Adrijani Višnjić Jevtić što je uvijek i u bilo koje doba dana pronašla vrijeme za sva moja pitanja te uvijek imala spremne odgovore.

Veliko hvala i Učiteljskom fakultetu odsjeka u Čakovcu na otkrivanju i realiziranju mojeg potencijala da budem dobar odgojitelj.

SADRŽAJ:

ZAHVALA.....	3
SAŽETAK.....	5
SUMMARY	6
1. UVOD.....	7
2. PERIOD RANOG DJETINJSTVA.....	8
3. UČENJE DJECE.....	10
4. IGRA	13
4.1. Karakteristike igre	15
4.2. Vrste igara.....	17
4.3. Društvena razina igre.....	18
4. ULOGA IGRE U RAZVOJU DJETETA.....	20
4.1. Igra i tjelesni razvoj	20
5.2. Igra i kognitivni razvoj	20
5.3. Igra i emocionalni razvoj	21
5. 4. Igra i socijalni razvoj	21
6. DEPRIVACIJA	22
7. ULOGA ODRASLIH U IGRI	23
7. 1. Uloga roditelja u igri.....	23
7. 2. Uloga odgojitelja u igri.....	24
8. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	27
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	29
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	30

SAŽETAK

Ne postoji dijete koje se ne igra. Igra je temeljna aktivnost u kojoj dijete uživa, razvija se te ostvaruje svoj puni potencijal od početka svojeg života. Igra nije samo zabava za dijete, ona ima puno važniju ulogu u djetetovu životu. Kroz nju dijete upoznaje svijet oko sebe te ona doprinosi djetetovu razvoju na svim područjima razvoja. Dijete kroz igru razvija svoju motoriku, spoznaju, govor, emocionalni i socijalni razvoj, glazbene i likovne sposobnosti. Igranjem dijete uči, istražuje, eksperimentira te zaključuje. Samo bira igru, način na koji će se ona odvijati, tko će u njoj sudjelovati te prema kojim pravilima će se igra odvijati. Na odvijanje igre, osim samog djeteta utječu i njegovi roditelji, okolina i odgojitelj. Oni pomažu i prate dijete u ostvarivanju pravilnog razvoja. Kroz razne igre i materijale koji su djetetu ponuđeni razvija se djetetov stupanj razvoja, kreativnost, spretnost, motorika, preciznost te druge sposobnosti. Isto tako, veoma je bitno osigurati djetetu igru primjerenu njegovom stupnju razvoja, ali i dovoljno vremena te odgovarajući prostor kako bi se ono upustilo u igranje. Na taj će način dijete izrasti u društvenu, socioemocionalnu i kompetentnu osobu koja će svoje sposobnosti razvijati dalje kroz život.

KLJUČNE RIJEČI: dijete, igra, razvoj, odgojitelji, kompetencija

SUMMARY

There is no child who doesn't play. Play is a fundamental activity in which child enjoys, develops and realize full potential from the begin of his life. The game is not just a fun for child, it has a much more important role in child's life. Through it the child meets the world around him and it contributes to the child's development in all areas. The child develops his motor skills, sppech, emotional and social development and musical and artistic ability. By playing child learns, explores, experiments and concludes. He just chooses the game, the way it will take place, who will take part in it and according to which rules it will take place. The development od the game, in addition to the child himself, is also influences by his parents, environment and educators. They help and accompany the child in achieving proper development. Through various games and materials offered to the child, the child's level of development, creativity, dexterity, motor skills, precision and other abilities are developed. Also, it's very important to provide the child with a game appropriate to his level of development, but also enough time and edequate space for him to engage in play. In this way the child will grow into a social, socio-emotional and competent person who will develop his abilities further through life.

KEYWORDS: child, play, development, educators, competence

1. UVOD

Igra je aktivnost koja prati dijete od njegovog početka rasta i razvoja. U njoj dijete uživa, razvija svoje potencijale, socijalizira se, pokazuje što mu je bitno, izražava svoje emocije te razvija sposobnosti i vještine potrebne za život. Ona je spontana i zabavna te uključuje upotrebu različitih materijala i sadržaja.

Igra je maštovita aktivnost djeteta u kojoj dijete prerađuje svoje osjećaje i doživljava svijeta te je svaki puta drugačija. Djeca se dragovoljno igraju i nitko ih ne treba i ne smije prisiliti na nju, u njoj dijete stvara svoj svijet, u kojem je sve zamišljeno moguće ostvariti. Ona je ogledalo djetetovih potreba, osjećaja, želja i misli. Jača djetetovo samopouzdanje te kroz nju dijete sazrijeva socijalno, emocionalno i fizički stoga možemo reći kako je igra glavni činitelj djetetova razvoja.

Jedna je od osnovnih pretpostavki za pravilan rast i razvoj dječjeg organizma. Igra djetetu pruža dovoljnu količinu kretanja i oslobađanja energije koju dijete sadrži u sebi te mu pruža osjećaj zadovoljstva. Važno je prilagoditi igru djetetovom uzrastu kako bi pravilno napredovalo u svojem razvoju. Bitno je da kroz nju dijete napreduje i da samostalno pronalazi rješenja. Današnje poimanje igre obuhvaća sve više mišljenja o tome kako su se djeca prestala igrati, sve više vremena provode u zatvorenom prostoru te ne komuniciraju i ne igraju se kao što su se igrala djeca prijašnjih generacija. Užurbani tempo života doveo je do toga da roditelji sve manje i manje vremena provode sa svojom djecom i upuštaju se u zajedničko igranje igara. Djeca danas ne znaju za brojne igre za koje su znala djeca prijašnjih generacija. To može dovesti do teškoća u razvoju fine i grube motorike gdje su djetetovi pokreti nezgrapni i nedovoljno razvijeni. Ako se dijete prestane igrati ono više neće imati svoj vlastiti svijet u kojem određuje i stvara onako kako ono želi te neće moći postavljati pravila prema kojima će se igra dalje odvijati.

2. PERIOD RANOG DJETINJSTVA

Rano djetinjstvo je period od začeca do navršenih osam godina života. Mnogi stručnjaci smatraju ga kao najvažniju fazu razvoja u životu. Ključan je za razvoj i funkcioniranje mozga te je iznimno važan za razvijanje djetetovih sposobnosti i vještina koje se u tom periodu brzo savladavaju, dok bi kasnije taj proces trajao puno duže. Ono započinje razvojem motorike kada dijete skladno i svrhovito koristi vlastito tijelo za kretanje i baratanje predmetima. Upravo su prve godine djetetova života ključne jer se tijekom njih stvaraju temelji za ostatak života. Rano djetinjstvo predstavlja iznimno važan temelj za zdravlje, učenje i ponašanje tokom cijelog života (Unicef, 2013). Ono što je učinjeno u ranom djetinjstvu na dijete ostavlja cjeloživotne posljedice, bilo to u vezi zdravlja, ponašanja ili njegovih sposobnosti koje su bitne za daljnji razvoj i uspjeh u životu. Stoga je veoma bitno omogućiti i poticati dijete na kretanje i vježbanje kako bi se utjecalo na razvoj svih motoričkih sposobnosti. U najranijim godinama prate se i bilježe djetetovi pokreti koji upućuju na to je li s djetetom sve u redu ili se javljaju neke teškoće prema kojima treba usmjeriti posebnu pažnju. Teškoće u razvoju moguće je predvidjeti ako se refleksni pokreti ne integriraju u očekivanom vremenu u voljne pokrete, koji čine višu razvojnu razinu (Starc i sur. 2004). U periodu ranog djetinjstva djetetu je potrebna okolina u kojoj će se osjećati ugodno te sigurno. Stoga je veoma bitna pažnja i količina ljubavi koja se djetetu pruža. U kratkom periodu djeca iz nemoćne novorođenčadi postaju djeca koja aktivno hodaju, skaču, pričaju te rješavaju konflikte i problemske situacije. „Dijete, motivirano da djeluje, iskoristiti će okolinske uvjete i stjecati prva iskustva o sebi, svojem tijelu i svojim pokretima, o predmetima, prostoru i ljudima (Vasta i sur. 1998, prema Starc i sur. 2004).

Rano i predškolsko razdoblje života najosjetljiviji je period u razvoju pojedinca u kojem podržavajuća okolina u velikoj mjeri doprinosi osvajanju njegova vlastita vrha (Višnjić Jevtić i Petrović Sočo, 2013). Budući da je svako dijete pojedinac za sebe, odrasli i okolina moraju djetetu pristupati kao individui. Različite odgojne metode ne djeluju na svako dijete jednako. Uloga odraslih je pomoći djetetu da razvija svoje sposobnosti i vještine. Svi oni koji se žele uspješno baviti razvojem i odgojem djeteta moraju poznavati razvojne osobine i tijek razvoja (Starc i sur., 2004).

Starč i suradnici (2004) u svojoj knjizi navode da se na dijete gleda kao na cjelovito biće, a na njegov razvoj kao složenu pojavu koja je više nego zbroj pojedinih aspekata razvoja. Takav pristup nazivaju holističkim te on postavlja sljedeće principe:

- „razvoj počinje prije rođenja
- razvoj ima više međusobno povezanih dimenzija koje uključuju tjelesni, spoznajni, emocionalni i socijalni razvoj koji utječu jedan na drugi i razvijaju se usporedno. Stoga svaka razvojna intervencija utječe na sva područja razvoja
- razvoj se odvija predvidljivim koracima i učenje se pojavljuje u prepoznatljivim sekvencama unutar kojih postoji veliki individualni varijabilitet u brzini razvoja i stilu učenja djeteta
- razvoj i učenje se pojavljuju kao rezultat djetetove interakcije s ljudima i predmetima iz okoline
- dijete je aktivni nositelj vlastitog razvoja“ (Starč i sur., 2004. str.13).

Kroz djetinjstvo dijete se razvija brzo, ali i složeno te ono što je u tom trenutku utjecalo na njega utječe i na njegov kasniji razvoj. Prateći djetetov razvoj lakše se unose promjene u njegov život te rješavaju problemi koji se u djetinjstvu pojavljuju. Stoga je bitno osigurati prostor i vrijeme za pravilan razvoj djetetovih motoričkih sposobnosti.

3. UČENJE DJECE

Pod učenjem podrazumijevamo proces kojim se stječu iskustva i usvajaju znanja, koji je usmjeren obrazovanjem, ali ovisi i od napora koji u njega ulaže ljudska jedinka (Selimović, 2011). Učenje je složen proces koji obuhvaća psihičku i fizičku komponentu života. Ono počinje već u prenatalnom razdoblju i veoma je bitno za život pojedinca. U današnje vrijeme gotovo se sve povezuje s učenjem. Učenjem dijete mijenja svoje ponašanje, stječe nove navike i spoznaje svijet oko sebe. Odgovara si na brojna pitanja koja se pojavljuju na putu istraživanja nepoznatog. Istraživanjem nepoznatog dijete dobiva informacije koje zatim veže jednu na drugu i razvija svoje logičko zaključivanje te na taj način uči.

U ranom djetinjstvu dijete istražuje opipavanjem predmeta, bacanjem, gužvanjem, hvatanjem te primicanjem ustima koje će kasnije unaprijediti u nove, složenije aktivnosti. Putem njih će spoznati metode pokušaja, ali i metode neuspjeha. Isto tako dijete se puno više i bolje razvija u suradnji sa svojim vršnjacima. Kroz interakciju s njima razvija svoje kognitivne, komunikacijske i socijalne vještine. Oni tako uče jedni od drugih, upoznaju i uvažavaju različite stavove i mišljenja te promišljaju o najboljem. Prednosti suradničkog učenja:

- „suradničko učenje osigurava raznovrsne načine istraživanja ideja s drugom djecom,
- omogućivanje djeci u razvoju vještine vođenja,
- razvijanje pozitivnih odnosa djeteta prema vrtiću,
- uvažavanje djece,
- jačanje osjećaja pripadnosti,
- pružanje podrške u razvoju vještina djece,
- uspostavljanje pozitivnih stavova prema postignuću i društvenom razvoju“ (Slunjski, 2001, str. 39).

Predškolska djeca istovremeno se igraju, uče i istražuju te tako otkrivaju okolinu te njima nepoznate i zanimljive stvari i pojave koje proizlaze iz njihove želje za upoznavanjem svijeta. Isto tako za razliku od odraslih djeca uče kroz direktan kontakt sa stvarima koje ih okružuju te kroz konkretno eksperimentiranje, propitivanje i istraživanje. Prilikom istraživanja djeca uključuju sva osjetila.

Djeca kroz igru najbolje uče, a učenje napamet zastarjelo je i treba se što prije prestati primjenjivati (Rajović, 2017). Djetetu treba osigurati sigurno i adekvatno okruženje za učenje koje će ga u isto vrijeme motivirati na daljnje istraživanje te mu pružiti zadovoljstvo. Poticajnim pitanjima dijete bi trebali motivirati kako bi ono zakoračilo stepenicu više u svojem razvoju. Isto tako veoma je bitan tempo učenja, odnosno osiguravanje uvjeta za napredovanje primjereno djetetovim sposobnostima i vještinama.

Odgojno obrazovne ustanove koncipirane su u funkciji razvoja potencijala djece te uz slobodnije strukturiran odgojno – obrazovni proces koji omogućuje afirmaciju njihovih prijedloga, inicijativa i sugestija (Slunjski, 2001). Djeca uče kroz istraživanje i sudjelovanje kroz različite aktivnosti koje su sama organizirala ili ih je na to potaknuto odgojitelj raznovrsnom i zanimljivom ponudom materijala. Na odgojitelju je da dijete ohrabruje u svakom njegovom koraku i na putu učenja i stvaranja nečeg novog. Samo će tako dijete razviti svoje samopouzdanje, ali i razvijati strpljenje potrebno za savladavanje nekog drugog, još neotkrivenog materijala. Ponavljajući aktivnosti onoliko koliko im je potrebno te podržavajući pokušaje, uspjehe, ali i neuspjehe kroz aktivnosti koje je dijete samo odabralo razvijat će se djetetovo rješavanje konflikata te strategije učenja i rješavanja problemskih situacija. Igra, istraživanje i učenje su glavne aktivnosti djeteta rane i predškolske dobi (Vujičić, 2013). Kroz igru dijete uči samostalno i na prirodan način te se tako neće pojavljivati strah od neuspjeha. Putem istraživanja dijete upoznaje i shvaća okolinu oko sebe i na taj način svoje znanje izgrađuje, nadograđuje, reorganizira i upotrebljava u daljnjem razvoju.

Praćenjem djetetovih potreba i interesa te osluškivanjem onoga što je djetetu zanimljivo trebalo bi rezultirati obogaćivanjem prostora i materijala. Na taj se način izravno poučavanje djece smanjuje na minimum, a povećava se učenje djece kroz neposredno iskustvo. Ponuđenim predmetima i materijalima dijete se potiče na razmišljanje te analiziranje mogućnosti upotrebe predmeta. Stoga je veoma bitno bogato materijalno i poticajno okruženje koje će dijete potaknuti na istraživanje nepoznatog. Takvi će materijali djetetu omogućiti samostalan odabir aktivnosti te suradničke odnose s drugom djecom. Isto tako nove materijale treba uvoditi postupno kako bi se djeca lakše prilagodila i istražila mogućnosti koje im ona pružaju, a koja je nemoguće predvidjeti jer će svako dijete ponuđenom materijalu pristupiti na vlastiti

način. Istražujući materijale u toplom i sigurnom okruženju dijete će se osjećati slobodno i organizirati si prostor i materijale prema vlastitim potrebama i željama.

4. IGRA

Igra se može definirati kao svaka aktivnost koju dijete bira samo, a posljedica je uživanja i satisfakcije (Lindon, 2001, prema Klarin). Uključuje socijalne interakcije s vršnjacima, kreativnost te kroz nju dijete uči dijeliti s drugima, ali i popustiti drugima. Igra je jedinstvena, njezina jedina svrha je ona sama – IGRA (Sturrock. 2011, prema Klarin). U igri dijete „savlada probleme i prorađuje svoje doživljaje, misaono se razvija, emocionalno se oslobađa frustracija i napetosti, abreagira neugodne doživljaje iz realnog življenja, jača samopouzdanje, socijalno sazrijeva i motorički napreduje do vrha“ (Dundović, Karlovčan, 2013, str. 127).

Igra je najvažnija aktivnost predškolskog i školskog djeteta upravo zato što je slobodna i spontana i proizlazi iz djetetovih potreba te je djetetov sastavni dio života. U igru se dijete aktivno uključuje i kroz nju može rješavati konflikte, razvijati se fizički, socijalno i spoznajno. Isto tako, djetetu igra donosi zabavu, ali i pruža zadovoljstvo upravo zato što kroz nju uči o sebi, ali i svijetu te okolini koja ga okružuje. Dijete od svojeg rođenja istražuje svijet koji ga okružuje i tako otkriva različite mogućnosti stoga je djetinjstvo bez igre nezamislivo. Igra je poznata svoj djeci te je kao takva bitan dio odrastanja i formiranja osobnosti. Autorica Sandahl (2019) navodi kako je slobodna igra neizostavna za odgoj uravnotežene, otporne i zdrave djece. Kroz igru dijete odraslima pokazuje što mu je važno. Dijete uživa u igri, zabavlja se, druži s prijateljima i bira aktivnost koja se može odvijati u kući ili izvan nje. Igra se razvija i mijenja kako se mijenja i razvija dijete. Kroz nju dijete ostvaruje svoje potencijale i razvija sposobnosti. Djeca se prepuštaju igri i tako otkrivaju potpuno novi svijet mašte, a ono što kroz nju nauče nemjerljivo je. Dijete ju odabire samo, na prirodan i spontan način te ne mora učiti kako se igra niti posjedovati neke posebne vještine. Kroz igru će dijete najbolje pokazati doživljeno te svoje emocionalno stanje. Igra je dragocjeno iskustvo isprobavanja koje djeci nudi neograničene mogućnosti stvaranja i izražavanja beskonačnosti njihove mašte (Sandahl, 2019). Igra je za dijete ugodna i spontano odabrana aktivnost kroz koju dijete pokazuje svoju kreativnost. Svaka igra koju dijete započinje nosi sa sobom ili unaprijed određena i postavljena pravila ili ih djeca postave i prema njima se igraju. Pravila možemo podijeliti u osnovna, specifična i opća (Duran, 2003). Osnovna pravila su ona koja određuju odvijanje, tijek i bit igre, te određuju redoslijed događanja tijekom igranja. Isto tako osnovna se pravila moraju znati i prije

početka igranja kako bi se uopće moglo igrati. „Drugu grupu pravila čine pravila kojima se određuju neke specifičnosti, pojedinosti ili sporna mjesta (koja se mogu javiti) u igranju“ (Duran, 2003). Ona se razlikuju od igre do igre, dogovaraju se prije ili se stvaraju tijekom igranja. I kao posljednja, opća pravila odnose se na ponašanje u igri i za vrijeme igranja, npr. ako ti je brojalicom pripala neka neželjena uloga, moraš je prihvatiti, ne smiješ varati te ako si prihvatio neku ulogu, ne smiješ je napustiti usred igre (Duran, 2003).

4.1. Karakteristike igre

Govoreći o karakteristikama igre, vidljivo je kako su se različiti autori fokusirali na različite karakteristike igre. Primjerice, Rubin, Fein i Vandenberg (1983, prema Klarin 2017) navode:

- igra je intrinzično motivirana, nije potaknuta vanjskim poticajima, nije obvezna
- igra je spontana, oslobođena je vanjskih kazni, ona je sama sebi svrha
- U igri se pita: Što ja mogu s ovim predmetom ili osobom?
- Igra nije ozbiljna izvedba aktivnosti ili ponašanja
- Igra je oslobođena vanjskih pravila
- igra uključuje aktivni angažman (Rubin, Fein i Vandenberg, 1983, prema Klarin 2017).

Else, 2014 prema Klarin, 2017 navodi još nekoliko osnovnih karakteristika igre: ona je proces, samostalan je izbor, dovoljno je sigurna, cjelokupno je iskustvo, oslobođena je od vremena, prevladava znatiželja, zadovoljstvo, različita je za svakoga i sama sebi je svrha.

Matejić (1978, prema Duran, 2003.) ističe:

1. igra je simulativno ponašanje na sljedećim odlikama:
 - divergentnost (organizacija ponašanja na nov i neobičan način);
 - nekompletnost (ne obuhvaća dostizanje specifičnog cilja, sažeto i skraćeno ponašanje;
 - neadekvatnost (ponašanja nesuglasno danoj situaciji);
2. igra je autotelična aktivnost, iz čega slijedi:
 - da posjeduje vlastite izvore motivacije;
 - da je proces igre važniji od ishoda akcije;
 - dominacija sredstava nad ciljevima;
 - odsutnost neposrednih pragmatičnih učinaka
3. igra ispunjava privatne funkcije igrača, tj.:
 - oslobađa od napetosti, rješava konflikt;
 - regulira fizički, spoznajni i socijalno-emocionalni razvoj;
4. igra se izvodi u stanju optimalnog motivacijskog tonusa, iz čega slijedi:
 - igra se javlja u odsutnosti neodložnih bioloških prisila i socijalnih prijetnji;

- u stanju umjerene psihičke tenzije.“

Posljedično moguće je zaključiti kako se karakteristike igre definiraju u odnosu prema samom igraču, aktivnosti, motiviranosti, i najvažnije – slobodi odabira. Igra se odvija zbog zadovoljstva koje pruža te u njoj dijete aktivno uključuje sve svoje mogućnosti i sa sigurnošću pronalazi igre koje potiču njegov fizički i psihički razvoj. Djeca ju prihvaćaju iz vlastitih potreba bez neke vanjske prisile upravo zato što se u njoj osjećaju nesputano i otvoreno te slijede svoj zadani tijek igre. U igri dijete osjeća slobodu, trči, skače, penje se, puže, ispuni se srećom i zadovoljstvom. Na taj se način osamostaljuje i izgrađuje svoje samopouzdanje. Iznosi svoje mišljenje, razvija maštu, analizira te razvija pamćenje. Upravo se kroz igru vidi djetetov stupanj razvoja i postoji li nešto u dječjem razvoju na što bi trebali usmjeriti više pažnje. Duran (2003) navodi kako je za igru karakteristično izostajanje cilja, te je ona pogodna za divergentno ponašanje, istraživanje, eksperimentiranje i iskušavanje te se na taj način dijete okušava i u aktivnostima i procesima kojima još nije u potpunosti doraslo. Druženjem s drugom djecom dijete razvija svoje socijalne vještine, uči biti strpljivo, odlučno, pomaže te aktivno sudjeluje u okolini. Odrasli se mogu uključiti u igru kao suigrači te uvažavati zamisli i ideje djeteta te mu indirektno ponuditi nove mogućnosti.

4.2. Vrste igara

Postoji više klasifikacija dječjih igara, a Duran (2011) ih dijeli u tri kategorije:

- a) Funkcionalna igra
- b) Simbolička igra
- c) Igre s pravilima

Funkcionalna igra

Funkcionalna igra nastaje u dječjoj interaktivnosti s okolinom, tj. u dodiru djeteta s fizičkom okolinom. Duran, (2003) navodi kako se funkcionalna igra određuje kao igra novim funkcijama koje u djetetu sazrijevaju – motoričkim, osjetnim, perceptivnim. S jedne strane dijete ispituje svoje funkcije, a s druge osobitosti predmeta te je određena ranom socijalnom interakcijom. Isto tako ona započinje već u dojenačkoj dobi. Sandahl (2019) navodi kako je u prve tri godine djetetova života funkcionalna igra najčešći način igranja, ali nije isključena ni poslije toga. To je igra u kojoj dijete isprobava, koristi predmete i materijale te tako razvija svoje sposobnosti, odnosno funkcije. Primjer takve igre jest: dijete trese zvečku, gura loptu, baca predmete na pod.

Simbolička igra

Postoji mnogo naziva za simboličku igru, a to su: simbolička igra, imaginativna igra, igra mašte, igra dramatizacije, igra uloga, igra pretvaranja. Simbolička igra jest igra u kojoj djeca rabe predmet ili osobu kao simbol nečega drugog (Starč i sur., 2004). Miljak (2009) navodi kako dijete u simboličkoj igri samostalno uči kako se realni predmeti i aktivnosti mogu zamjenjivati simbolima (igračkama i simboličkim aktivnostima), a kasnije se još učinkovitije mogu zamjenjivati riječima. Sve to dijete uči na prirodan način, igrajući se, čineći te sudjelujući u igri koju organiziraju djeca. Duran (2003) navodi kako simbolička igra nema osnovnih pravila koja određuju redoslijed događanja u igri, ali ima specifična i opća pravila te se javlja sa simboličkom funkcijom oko 18. mjeseca i razvija se kao jedinstvena pojava.

Igre s pravilima

Igre s pravilima su igre koje djeca igraju po unaprijed određenih pravilima koja im omogućuju isprobavanje različitih oblika suradnje, natjecanja, pobjeđivanja i gubljenja, što u konačnici dovodi do razvoja samokontrole (Sandahl, 2019). Dijete takvu igru zatječe u već gotovom obliku te ovladava i stvara nova pravila. Piaget, (1962) prema Duran, (2003) navodi kako su igre s pravilima u skladu sa strukturom dječjem mišljenja te su povezane s dječjim moralnim razvojem. Neke od takvih igara su igra skrivača, graničara, šaha i slično. Kroz ovu vrstu igre dijete uči o poštivanju pravila te kako se nositi s uspjehom ili neuspjehom.

4.3.Društvena razina igre

S obzirom na društvenu razinu igru možemo podijeliti na promatranje, samostalnu igru, usporednu igru, usporedno-svjesnu igru, jednostavnu socijalnu ili povezujuću igru, komplementarnu igru i uzajamnu te suradničku igru. Promatranje označava trenutak u kojem dijete promatra igru druge djece, ali se u nju aktivno ne uključuje. Dijete je aktivni promatrač i kao takav može razgovarati s djecom koja se igraju, ali se ne uključuje već promatra grupu koja mu je od interesa. Samostalna igra je nezavisna igra u kojoj dijete koristi različite igračke od djece u svojoj blizini, ali im se tijekom igre ne pokušava približiti. Tijekom usporedne igre djeca se igraju u neposrednoj blizini, jedno pokraj drugoga s istim ili sličnim materijalima, ali između njih nema suradnje. Oni se igraju zajedno, ali svako je dijete usmjereno na svoju aktivnost. Jedan od primjera takve igre je igra u pješčaniku gdje su sva djeca na istom mjestu i upotrebljavaju isti materijal, ali svako dijete gradi nešto svoje. U usporedno svjesnoj igri djeca priznaju prisutnost drugog djeteta te uspostavljaju kontakt očima. U takvoj igri pojavljuju se socijalne karakteristike, ali one nisu dovoljne za ostvarivanje zajedničke igre. Jednostavna socijalna igra ili povezujuća igra je igra u kojoj dolazi do kontakta između djece najčešće razgovorom, osmijehom ili razmjenom igračaka. Djeca pokazuju interes za suradnju s drugom djecom, a ne samo za samostalnim aktivnostima. Komplementarna i uzajamna igra je igra u kojoj dijete „daje i uzima“, npr ulovi me – ulovit ću te. U takvoj igri dijete postaje aktivnije, oponaša drugoga te mijenja redoslijed akcije. Suradnička igra je vrsta igre u kojoj djeca surađuju radi postizanja nekog cilja ili radi obavljanja neke zajedničke aktivnosti. Dužina aktivnosti ovisi o dobi i stupnju razvoja djeteta.

Iako je igra primarna aktivnost svakog djeteta u njegovom djetinjstvu, neka su djeca zaigranija od druge djece, imaju pozitivniji odnos prema okolini oko sebe, više su prosocijalna od svojih vršnjaka te imaju bolje razvijene verbalne sposobnosti (Starc i sur. 2004).

4. ULOGA IGRE U RAZVOJU DJETETA

4.1. Igra i tjelesni razvoj

Kroz igru dijete razvija tjelesnu snagu te usavršava motoriku (Klarin, 2017). Različiti pokreti tijela djeluju na tjelesni aspekt razvoja djeteta. Fizička igra je također poznata kao lokomotorna igra ili igra vježbanja koja uključuje tjelesnu aktivnost u razigranom kontekstu, kao što je udaranje, trčanje, skakanje, lovljenje i penjanje (Pellegrini, 2009). Kroz igru dijete razvija svoje motoričke vještine koje uključuju jačanje koordinacije pokreta, finu i grubu motoriku, spretnost, koordinaciju oko i ruka, koordinaciju prstiju, očiju i ruku, pravilno držanje te tjelesno zdravlje. Dijete motivirano da djeluje, iskoristit će okolinske uvjete i stjecati prva iskustva o sebi, svojem tijelu i pokretima, o predmetima, prostoru i ljudima (Vasta i sur., 1998, prema Starc i sur. 2004). Dijete će birati aktivnost za koju je spremno i za koju misli da mu dobro ide, stoga je bitno da se dijete ne požuruje, već da ga se potiče i ohrabruje da samo dođe do rješenja koje će onda kasnije primjenjivati u novim, nepoznatim situacijama. Upravo kroz takvu igru dijete će graditi svoje samopouzdanje, jačati koncentraciju i osjećaj identiteta, snalažljivosti i kreativnosti.

5.2. Igra i kognitivni razvoj

Spoznajni ili kognitivni razvoj odnosi se na mentalne procese pomoću kojih dijete pokušava razumjeti i sebi prilagoditi svijet koji ga okružuje (Starc i sur. 2004). Tijekom odrastanja dijete najviše uči kroz igru koja mu pomaže stvoriti dobar temelj za daljnje učenje. Tijekom djetetova aktivnog djelovanja na okolinu kretanjem u prostoru, baratanjem predmetima, ono opaža odnose među predmetima, te njihove sličnosti, ali i razlike. Kognitivni procesi prisutni tijekom igre isti su kao i kognitivni procesi prisutni u učenju (Klarin, 2017). Igra olakšava učenje jezika u najranijoj dobi te igra važnu ulogu u razvoju govora. U igri stvari dobivaju smisao, riječi označavaju realne objekte, a polaskom u školu igra se konvertira u internalne procese, prelazi u internalni govor, logičko pamćenje i apstraktnu misao (Klarin, 2017).

5.3. Igra i emocionalni razvoj

Nakon rođenja djeteta emocijama komunicira s okolinom oko sebe. Emocijama upozorava na opasnosti, ali i ukazuje na svoje potrebe. Postupno dijete uči ne samo izražavati emocije nego i razumjeti emocije ljudi koji ga okružuju (Starc i sur., 2004). Prve emocije ukazuje prema majci, ali s vremenom svoju pažnju usmjerava i prema ostalim članovima obitelji. Veoma je bitno da dijete odrasta u emocionalno stimulativnoj okolini koja mu omogućava zdrav emocionalni razvoj povezan s uspostavljanjem sigurne privrženosti između djeteta i roditelja. Putem igre dijete uči o svojim emocijama, komunicira s vršnjacima te uči suradnji s drugima. Igra djetetu pruža mogućnost razvijanja socioemocionalne sposobnosti kao što je društvenost, odnos prema vršnjacima i odraslima, suradnja, odgovornost, samostalnost, poštivanje pravila, samokontrola, solidarnost, samokontrola. Tako usvaja društvene oblike ponašanja, uči regulirati svoje ponašanje i svoj odnos prema drugima.

5. 4. Igra i socijalni razvoj

Usvajanje normi, pravila, konvencija ili, drugim riječima, prilagodba na socijalni kontekst, proces je koji nazivamo socijalizacijom (Klarin, 2017). Socijalizacijom dijete uči kako funkcionirati u socijalnom okruženju s drugima, naročito s drugom djecom, svojim vršnjacima. Razvoj socio-emocionalnih odnosa s okolinom karakteriziran je socio-kognitivnim razvojem unutar kojeg se paralelno događaju razvoj pojma o sebi i razvoj socijalnog razumijevanja okoline (Starc i sur., 2004). Stečenim prijateljstvima dijete razvija privrženost i sigurnost stoga takvi odnosi igraju veliku ulogu u djetetovu životu. Interakcijom s vršnjacima razvija se socijalni i osobni razvoj djeteta te se prijateljstvo i odnosi s vršnjacima dramatično mijenjaju u smjeru veće bliskosti i privrženosti (Berndt i McCandless, 2011, prema Klarin, 2017).

6. DEPRIVACIJA

Prema hrvatskoj enciklopediji pojam deprivacija odnosi se na uskratu nečega za čime postoji potreba. U kontekstu ovog rada taj se pojam odnosi na uskratu djetetove potrebe za igranjem. Dok se većina djece igra i pokazuje interes za igru i igračke, postoje i djeca koja ne pokazuju interes za igru. Takva su djeca najčešće povučena, mirna i tiha. Nedostatak igre u životu predškolskog djeteta znatno utječe na njegov fizički i psihički razvoj. Nedostatak mogućnosti za igru izvan kuće ograničava dijete u socijalnim interakcijama smanjujući mogućnosti za socijalno-emocionalno učenje, učenje komunikacijskih vještina, usvajanje sposobnosti samokontrole (Klarin, 2017).

U današnje je vrijeme djeci oduzeto vrijeme za igru, a nekadašnje igračke zamijenili su mobiteli i razna moderna tehnologija na kojoj djeca provode sve više vremena. Igranje vani zamijenili su igranjem virtualnih igara u zatvorenome prostoru. Na taj način, dijete ne razvija svoj širok spektar sposobnosti. Zatvoreno je i samo i ne razvija socijalne vještine jer se ne druži s vršnjacima. Mnogi roditelji smatraju kako je pametnije djetetu kupiti neku virtualnu igru, nego igračku, no zapravo ne shvaćaju da rade kontra efekt.

Stoga je veoma bitno omogućiti djetetu različite materijale, poticaje i igračke koje će ono dijeliti s drugima i tako razvijati socijalne vještine, govor i komunikaciju.

7. ULOGA ODRASLIH U IGRI

7. 1. Uloga roditelja u igri

Uloga roditelja u kreiranju dječje igre je neupitna. Roditelji mogu uvelike utjecati na kvalitetu igre. Autorica Klarin (2017) iznosi strategije za poticanje kvalitetne dječje igre:

- važno je odrediti vrijeme za igru (ovisno o dobi djeteta),
- prostor za igru treba biti adekvatan zahtjevima igre (skućeni prostori potiču agresivnost)
- iskustvo koje dijete ima u interakciji s roditeljima može potaknuti različite oblike igre, na primjer čitanje priča potiče razvoj dječje mašte, zajednička putovanja i posjeti rodbini i prijateljima, uključivanje djeteta u zajedničke aktivnosti i hobbije potiče imitativnu igru
- igrovni materijal može potaknuti socijalnu interakciju i dramsku igru (odjeća, lutke, automobili, kamioni)

Aktivnosti u kojima sudjeluju roditelji djeci predstavljaju izazov i testiranje granica bez velikog rizika. U takvim aktivnostima dijete testira svoje granice na siguran način. Svaka igra u kojoj je sudjelovao roditelj od velikog je značaja za dijete, ali i roditelja jer roditeljima igra pomaže da bolje upoznaju svoje dijete, odnosno što dijete voli, čega se boji te za čime pokazuje interes i potrebe. Na taj se način dijete osjeća sigurno i posebno. Većina roditelja na igru gleda kao razonodu kojom dijete razbija svoju dosadu te podržava igru kao neizostavan dio djetinjstva i odrastanja djeteta. Ukljućenost roditelja u igru s djecom povoljno djeluje na dječje kognitivne i socio-emocionalne kompetencije te smanjuje pojavnost poremećaja u ponašanju (Visković, 2015). Važno je istaknuti kako se sudjelovanjem roditelja u igri utječe na kasnije vršnjačke odnose, ali je isto tako važno napomenuti da roditelj ne treba upravljati dječjom igrom. Oni mogu itekako utjecati na interes djeteta za igrom, korištenje socijalnih vještina i postupaka koji djetetu omogućuju zadovoljenje njegovih potreba, ali i prepoznavanje istih kod druge djece. Stoga je bitno da roditelji djecu osamostaljuju u odabiru materijala i igračaka. Važno je pratiti dječju igru i njezin tempo te biti pasivan suigrač koji njome neće upravljati već će tu ulogu prepustiti djeci. Djecu tijekom igre nikako nije poželjno prekidati, čak ni ako se oni prepiru oko

nečega, već je potrebno pustiti da sami pokušaju riješiti probleme koji se pojavljuju tijekom igranja.

Dječja igra ne isključuje roditelje te oni čine veliki udio u stvaranju i poticanju razvoja dječje mašte prilikom igranja. Veoma je važno da roditelji dječju igru ne usmjeravaju već da budu suigrači kako bi što više doprinijeli razvoju djeteta.

7. 2. Uloga odgojitelja u igri

U dječjoj igri, osim roditelja, značajnu ulogu ima i odgojitelj. Odgojitelj oblikovanjem prostora, ponudom materijala, igračaka te osluškujući potrebe i želje djece prati dječje aktivnosti u vrtiću. Djeci postavlja poticajna pitanja te podiže njihovu aktivnost na višu razinu. Poticajnim pitanjima razvija dječju maštu te govorne vještine i komunikaciju. Šagud (2005) navodi kako od odgajatelja ovise djetetove aktivnosti, uvjeti u kojima se one odvijaju, količina njegove inicijative i samostalnosti, te cjelokupni socioemocionalni, intelektualni i tjelesni razvoj općenito. U dječjim aktivnostima odgojitelj mnogo puta intervenira bilo to direktno ili indirektno, nuđenjem ili oduzimanjem materijala, upućivanjem u nove situacije. Odgojitelj oprema skupinu s materijalima za koje smatra da bi doprinijeli razvoju djeteta. „O odgojitelju ovisi i koliko će vremena dijete provesti u igri, budući da je on, kao usmjeritelj taj koji ima mogućnost odrediti kakvim vrstama aktivnosti će se djeca baviti, odnosno bira li vođene aktivnosti, s ciljem da djecu poučava, ili uvažava djetetovo pravo da samo bira što, s kim i koliko dugo će se baviti određenom aktivnošću“ (Vanjak, Karavanić, 2013, str. 228).

Odgojitelj pomaže djetetu razvijati interese i igračke vještine te kroz dokumentaciju prati stupanj razvoja djeteta. Da bi razvilo svoje sposobnosti, dijete mora imati mogućnost istraživanja svoje okoline u sigurnim uvjetima i uz podržavajuću odraslu osobu (Starc i sur. 2004). Odgojitelji bi trebali imati razvijene socijalne vještine i svojim ih primjerom prenijeti na djecu. Veoma je važno da odgojitelj u aktivnostima s djecom ne vodi glavnu ulogu, nego da s djecom komunicira ravnopravno i uvažava njihove prijedloge. Promatrajući djecu u igri, odgojitelj djecu sluša i indirektno podupire njihovu igru te ih potiče na promišljanje i uči kako raspravljati.

U svakom djetetu krije se potencijal, a na odgojitelju je da taj potencijal uoči i pruži djetetu šansu da bude jedinstvena i prihvaćena osoba. U odgojnoj praksi susreću se dvije osnovne uloge odgojitelja, a to su direktivne i nedirektivne. Šagud (2002) navodi kako je direktivna uloga ona kojom se određuju svi elementi igre, a nedirektivna uloga ona kojom se nastoji poticati igru djece neizravnim putem. Kompetentan odgojitelj promatranjem i slušanjem uočava dječje interese, znanja i sposobnosti te zna kako djeca uče i svjestan je da ne uče na isti način i istim tempom.

Kramer (1994, prema Šagud, 2005) ističe kvalitete koje ima imati dobar odgojitelj. Prema njezinu mišljenju dobar odgojitelj je osoba koja kontinuirano uči i unaprijed ima odgovor na sva pitanja te želi istražiti ono što ne zna, osoba s izraženom potrebom napredovanja u osobnom i profesionalnom smislu, dobar promatrač i slušatelj djece, poznavatelj sredine u kojoj radi, poznavatelj zakonitosti djetetova rasta i razvoja uz prihvaćanje individualnih različitosti i kvaliteta, sklon je postavljanju pitanja o motivima djece, sposoban je preuzeti rizik, spreman na kompromis te fleksibilan. Isto tako on razumije da je djetetu potrebno vrijeme za igru te istraživanje i primjenjivanje naučenog i usvojenog znanja i iskustva. Prema tome će kreirati sredinu koja će djetetu odgovarati i tako će ih poticati na razvoj govora, iskazivanje ideja te iznošenje vlastitih stavova i mišljenja. Suvremeni odgojitelj treba biti osoba koja živi s djecom u vrtiću i prihvaća sebe kao ravnopravnog sudionika procesa djetetovog učenja, a ne kao netko tko jednostavno daje na znanje (Vanjak, Karavanić, 2013).

8. ZAKLJUČAK

Igra je cjelovita i smisljena dječja aktivnost koja je sastavni dio odrastanja svakog djeteta. Kroz nju dijete uči o sebi i svijetu koji ga okružuje te izražava svoje emocije, osjećaje i stanja koja možda ne može izraziti na druge načine. Kroz igru dijete zadovoljava svoje potrebe, a za poticaj mu može poslužiti bilo što iz okoline. Kroz igru razvija svoju motoriku, socijalizira se te razvija sposobnosti i vještine potrebne za daljnji rast i razvoj. Tijekom igre dijete ne poznaje granice te ono može u svakom trenutku biti bilo tko i bilo što mu može poslužiti za igru. Upravo igra dijete priprema za ulazak u svijet odraslih te usvajanja životnih vještina. Igrajući se dijete razvija svoj potencijal, testira svoje ponašanje, samostalno istražuje okolinu, organizira, povezuje, kritički prosuđuje te zaključuje.

Na odraslima je da djetetu pružaju dostupnost različitih materijala za igru te dovoljno vremena da dijete kroz igru razvije svoje motoričke sposobnosti. Nakon što mu je to osigurano dijete će izrasti u kompetentnu osobu koja će u budućnosti nastaviti razvijati svoje talente i sposobnosti.

LITERATURA

1. Dundović, N., Karlovčan, A., (2013) *Okruženje za igru*. U A. Višnjić Jevtić, i B. Petrovič-Sočo (Ur.), *Igra u ranom djetinjstvu* (str. 127 – 136). Zagreb: OMEP HRVATSKA I ALFA D.D. ZAGREB
2. Duran, M., (2003). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Slap.
3. H. Selimović – E. Karić: *Učenje djece predškolske dobi*, 2011.
4. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 21.6.2020.
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14635>
5. Klarin, M., (2017.) *Psihologija dječje igre*.
http://www.unizd.hr/Portals/41/elektronicka_izdanja/Psihologija_djecje_igre.pdf?ver=2017-09-08-103902-427 – pristupljeno 26.04.2020.
6. Miljak, A., (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada d.o.o.
7. Pellegrini, A., (2009). *The role of play in human development*. New York, NY: Oxford University Press.
8. Rajović, R., (2017). *Kako igrom uspješno razvijati djetetov IQ*. Split: Harfa
9. Sandahl, Iben Dissing., (2019). *Igra na danski način*. Zagreb: Egmont d.o.o.
10. Slunjski, E., (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
11. Starc, B., Obradović Čudina, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M., (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*, Zagreb, Golden marketing.
12. Šagud, M., (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine
Šagud, M., (2005). *Odgajatelj refleksivni praktičar*
file:///C:/Users/marij/Downloads/kupdf.net_odgajatelj-refleksivni-praktiar.pdf pristupljeno – 23. 06. 2020.
13. Unicef, *Rano djetinjstvo vrijeme beskrajnih mogućnosti*, 2013 -
http://kalisara-ric.ba/dokumenti/RMISSA/Modul%201_Bos.pdf -
pristupljeno 26.04.2020.
14. Vanjak, I., Karavanić, M., (2013). *Uloga odgojitelja u igri djeteta rane i predškolske dobi*. A. Višnjić Jevtić, i B. Petrovič-Sočo (Ur.), *Igra u ranom*

djetinjstvu (str. 228 – 239). Zagreb: OMEP HRVATSKA I ALFA D.D.
ZAGREB

15. Visković, I., (2016). *Uključivanje roditelja u učenje djece rane i predškolske dobi*. I. Visković (Ur.), *Mirisi djetinjstva* (str. 19-24). Split: Dječji vrtić Biokovsko zvonice
16. Visković, Ivana Pavao. *Odgojno obrazovni aspekti igre djece i roditelja u obitelji*, 2015. – pristupljeno – 31.05.2020.
https://www.researchgate.net/publication/306373844_Odgojno-obrazovni_aspekti_igre_djece_i_roditelja_u_obitelji_-_viskovic_2015
17. Višnjić Jevtić, A., Petrovič-Sočo, B., (2013). *Predgovor*. A. Višnjić Jevtić i B. Petrovič-Sočo (Ur.) *Igra u ranom djetinjstvu* (str.7-9). Zagreb: OMEP HRVATSKA I ALFA D.D. ZAGREB
18. Vujičić, Lidiya. *Razvoj znanstvene pismenosti u vrtiću: izazov za odgajatelje*, 2013. <http://www.korakpokorak.hr/popup.asp?95> - pristupljeno 06.06.2020.

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Marija Kuštek rođena je u Zaboku 12. srpnja 1998. godine. Pohađala je Osnovnu školu Belec u Belcu. Nakon završene osnovne škole, 2013. godine upisuje srednju školu za upravnog referenta u Zlataru. Odmah nakon polaganja državne mature i obrane završnog rada s odličnim uspjehom, 2017. godine upisuje Učiteljski fakultet - Odsjek u Čakovcu, preddiplomski sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Kojom ja Marija Kuštek studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao autorica završnog rada s naslovom: IGRA U RANOM DJETINJSTVU.

Izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Adrijane Višnjić Jevtić, predavača. Tuđe teorije, stavove, spoznaje, zaključke i zakonitosti sam izravno ili parafrazirajući navela u radu i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta u Zagrebu.

Studentica:

Marija Kuštek

3. godina Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja